

ความเห็นคณะกรรมการตัดสินสารคดีเชิงข่าวโทรทัศน์ รางวัล“สายฟ้าน้อย” ครั้งที่ ๑ ประจำปีพ.ศ. ๒๕๕๘

มีผลงานส่งเข้าประกวดทั้งสิ้น ๑๕ ชิ้นจาก ๕ สถาบัน

รางวัลสารคดีเชิงข่าวโทรทัศน์ดีเด่น ได้แก่

“หวังไว้ในสันติ” โดยทีม ไร่ส้ม ๒๐๐๕ จาก มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

เรื่องย่อ เป็นการนำเสนอเรื่องของชุมชนทำอิฐและความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชนระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข พร้อมกับนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์รุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งต้องย้ายที่เรียนและจากบ้านเกิดมาเรียนที่โรงเรียนทำอิฐศึกษา ในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนนักเรียนมุสลิม

จุดเด่น

๑. เป็นสารคดีที่มีองค์ประกอบสมบูรณ์ทั้งเนื้อหาสาระและเทคนิคการนำเสนอ ผู้ผลิตได้หยิบยกประเด็นที่มีความทันสมัย และยังอยู่ในกระแสความสนใจของสังคมโดยรวมซึ่งเป็นเรื่องที่มีผลกระทบกว้างขวางมาผลิตเป็นผลงานโทรทัศน์ และเลือกวิธีสะท้อนปัญหาได้น่าสนใจโดยฉีกมุมมองไปเจาะเรื่องชีวิตการศึกษาของเด็กๆ ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ต้องย้ายเข้ามาเรียนในกรุงเทพฯ แทนที่จะบอกเล่าปัญหาของ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้แบบตรงไปตรงมา ธรรมดาๆ อีกทั้งยังเลือกตัวอย่างได้ดี คือ โรงเรียนทำอิฐศึกษา ซึ่งเป็นกรณีศึกษาที่วัดและสุเหร่าอยู่ร่วมกันมานานนับร้อยปี สะท้อนนัยสำคัญที่ทำให้เห็นว่า ในท่ามกลางความแตกต่างและหลากหลายแต่ทุกฝ่ายก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

๒. กระบวนการผลิต ตัดต่อ ทำได้ดี มุมกล้องมีความหลากหลาย และรู้จักการหาแหล่งข้อมูลภาพเพิ่มเติมเพื่อให้เรื่องน่าสนใจมากขึ้น

๓. ผลงานสะท้อนว่าได้ผ่านการคิด และมีการวางแผนงานไว้ล่วงหน้า

๔. มีความพยายามที่จะหาข้อมูลจากแหล่งข่าวที่หลากหลาย

๕. ทีมงานพยายามนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหา และสนับสนุนการใช้สันติวิธี

จุดที่ควรพิจารณาปรับปรุง

๑. ควรเพิ่มความชัดเจนของประเด็น แม้ประเด็นจะดี มีความน่าสนใจ แต่กลับไม่ได้สร้าง

ความคมชัดว่าต้องการจะสื่อความหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ทำให้ขาดพลังของเรื่องเพราะมีหลายประเด็นรวมอยู่ในเรื่องเดียว คนดูจึงอาจสับสน ยังไม่แน่ใจว่าต้องการเน้นการแก้ปัญหาภาคใต้ ปัญหาเด็ก หรือเป็นเรื่องของการแก้ปัญหาในชุมชน รายการที่ดีนั้นจะต้องมีแก่นของเรื่องที่ชัดเจน เจาะลึก และในแต่ละเรื่องแต่ละตอนก็ไม่ควรมีหลายประเด็น ควรมีเรื่องหลักที่เด่นกว่าเรื่องอื่นๆ เพียงประเด็นเดียวที่ลุ่มลึก รอบด้าน เพื่อให้คนดูเข้าใจได้ง่าย

๒. การปล่อยเสียงประกอบ การผลิตงานโทรทัศน์นั้นเป็นศาสตร์และศิลปะ เสียงแหล่งข่าว หรือเสียงประกอบในเรื่องทุกประเภท เพลงทุกเพลง กระทบภาพทุกภาพก็มีความหมายและนัยสำคัญที่ช่วยให้เรื่องราวสมบูรณ์และน่าสนใจติดตามมากขึ้น แต่ก็ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและระยะเวลาที่เลือกใช้อุปกรณ์ประกอบเหล่านี้ด้วย เพราะการเปิดเสียงยาวเกินไป แทนที่จะทำให้น่าฟัง/น่าดู กลับสร้างความน่าเบื่อ และทำให้ลดความน่าสนใจลง

๓. พิธีกร จุดประสงค์หลักของการมีพิธีกรในรายการ เพื่อทำหน้าที่เปิดเรื่อง หรือเชื่อมร้อยเรื่องราว ช่วงต่างๆ ให้เกิดความต่อเนื่อง และช่วยทำให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องได้มากขึ้น แต่ก็ต้องมีบทสนทนาหรือบทพูดที่ไม่ยาวจนเกินไป นอกจากนี้หากพิธีกรได้แสดงให้เห็นว่า เข้าไปอยู่ร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ เช่น ลงพื้นที่ไปเปิดหน้ารายงานจากภาคสนาม จะช่วยให้เห็นบรรยากาศที่ดีมากกว่าการเปิดหน้าในสตูดิโอ

๔. การลำดับเรื่องราว การดำเนินเรื่องจะต้องมีลำดับที่เรียงร้อยเนื้อหาอย่างเป็นขั้นตอน ไม่วางโครงเรื่องสับสน หรือเนื้อหากระโดดไปมา บุคคลหรือข้อมูลที่ปรากฏในเรื่องต้องมีที่มาที่ไป เมื่อนำเสนอเริ่มต้นเรื่องกับตอนจบควรเป็นเรื่องเดียวกันที่มีความสอดคล้อง กลมกลืนกัน และมีความเป็นเอกภาพ แต่ในเรื่องนี้ กลับกลายเป็นว่า เด็กนักเรียน ได้ถูกชูเป็นประเด็นสำคัญในช่วงแรก แต่ต่อมากลับหายไปเฉยๆ โดยไม่มีคำอธิบาย

รางวัลสารคดีเชิงข่าวโทรทัศน์ ชมเชย ได้แก่

“คนกับป่า” โดย ทีม คนกับป่า จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เรื่องย่อ เป็นเรื่องราวของการรวมตัวของชาวบ้านเป็นองค์กรชาวบ้านเพื่ออนุรักษ์ป่าโคกหินลาด ต.หินลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม มีกิจกรรมในการปกป้องแผ้วรังวัดและฟื้นฟูทรัพยากรป่าโคกหินลาด

จุดเด่น

๑. เลือกประเด็นนำเสนอได้น่าสนใจ สะท้อนความร่วมมือของกลุ่มคนที่รักษาป่า เพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับคนในพื้นที่อื่นๆ ประเด็นชัดเจนเรื่องเดียว มีเอกภาพ
๒. การลำดับภาพ ตัดต่อ กระชับ การวางมุมสัมภาษณ์ การให้แสง สี ส่งเสริมเรื่อง
๓. ใช้เสียงธรรมชาติมาประกอบเรื่องได้น่าสนใจ

จุดที่ควรพิจารณาปรับปรุง

๑. เรื่องที่นำเสนอแม้จะมีเอกภาพ ไม่หลากหลายประเด็น แต่ขาดความลุ่มลึก เพราะให้ข้อมูลที่เป็นภาพกว้างทั่วไป มีใช้การวิเคราะห์ หรือให้เข้าใจที่มา ปรัชญา หรือเหตุแรงจูงใจสำคัญที่เป็นตัวสนับสนุนความคิดของชาวบ้านในการมาร่วมตัวกันทำกิจกรรมที่ดี มีประโยชน์นี้

๒. การเลือกเสียงบรรยาย ควรให้มีพลังและเสริมเรื่องมากกว่านี้

๓. การเขียนบท ต้องสอดคล้องกับภาพและเรื่อง บางตอนมีบทกล่าวอ้างถึงแต่ไม่มีภาพปรากฏ ทำให้การรับรู้ของคนดูขาดตอนไม่ต่อเนื่อง อีกทั้งการเขียนบทก็ยังคงค่อนข้างราบเรียบเกินไป ขาดสีสันให้น่าสนใจ

รางวัลสารคดีเชิงข่าวโทรทัศน์ ชมเชย ได้แก่

“ขยะอาหาร” โดย ทีม Ma doo My Dream จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง

เรื่องย่อ นำเสนอเกี่ยวกับปัญหาขยะที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งแม้จะเป็นขยะที่สามารถย่อยสลายได้ แต่หากมีปริมาณที่มากและไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกวิธี ก็สามารถส่งผลกระทบต่ออุณหภูมิโลกได้เช่นกัน การลดปริมาณขยะสามารถทำได้โดยนำไปเป็นอาหารสัตว์หรือสร้างโรงงานเพื่อนำขยะอาหารไปแปรรูปให้เกิดประโยชน์ในด้านอื่นๆ เช่น โรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์และพลังงาน จ.ระยอง ที่มี การนำขยะอาหารไปแปรรูป ได้ผลผลิตออกมาเป็นปุ๋ยอินทรีย์และก๊าซชีวภาพที่สามารถใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้าได้

จุดเด่น

๑. เลือกเรื่องที่น่าสนใจ กำหนดกรอบการเล่าเรื่องได้ชัดเจน ไม่หลงประเด็น มีธงที่ชัดว่าต้องการนำเสนออะไรและมุ่งไปในทิศทางนั้น

๒. เห็นความตั้งใจ ทุ่มเทและพยายามทำงานติดตามต่อเนื่อง ขอมรอเพื่อให้ได้ภาพที่ต้องการ

๓. เสียงบรรยายดี มีพลัง การเลือกใช้ภาพดี

แต่การนำเสนอ/ ตัดต่อ ต้องปรับ

จุดที่ต้องพิจารณาปรับปรุง

๑. การเขียนบท ปูพื้นเรื่องมากเกินไป ทำให้ยืดเยื้อ

๒. มีความตั้งใจดีที่จะทำกราฟฟิกประกอบ แต่ก็ควรจัดวางและเลือกจังหวะเวลานำเสนอให้เหมาะสม ควรปล่อยภาพให้นานกว่านี้ เพื่อให้คนดูอ่านข้อมูลได้ทัน อย่างไรก็ตามต้องระมัดระวังการใส่ข้อมูลที่มากเกินไป อาจทำให้คนดูงง หรือไม่เข้าใจข้อมูลทางเทคนิค

๓ ต้องพัฒนากระบวนการตัดต่อให้ดีขึ้นกว่าเดิม และเลือกใช้ดนตรี/ เพลงที่เข้ากับเรื่อง เสริมเรื่องให้น่าสนใจมากขึ้น

๔. บทสรุป ควรสอดคล้องและเข้ากับเรื่องทั้งหมดในภาพรวม

ข้อเสนอแนะในภาพรวม

๑. ประเด็น

ปัญหาที่พบมากประการหนึ่งของผลงานที่ส่งเข้าประกวดคือ การมองประเด็นไม่แหลมคม ไม่ชัดเจน กว้างแต่ผิวเผิน ไม่เจาะลึก ทำให้เรื่องขาดพลัง ไม่กระทบใจคนดูเท่าที่ควร เรื่องที่เสนอมาน่าสนใจเป็นประเด็นที่กว้างมาก พูดถึงปัญหาใหญ่ๆของชาติ แต่ขาดตัวอย่างที่จะสะท้อนให้เห็นและเชื่อว่าเป็นเช่นนั้นจริงๆ เช่น วิกฤติน้ำมันแพง แทนที่จะพูดถึงสถานการณ์โดยรวมกว้างๆ ก็อาจหา คนธรรมดา แต่มีความคิดที่ดี มีวิธีการประหยัดน้ำมันมาบอกเล่าเรื่องราวแทน จะทำให้น่าสนใจมากกว่า

แต่ที่จริงแล้ว ในการเลือกประเด็นหรือเรื่องที่จะนำเสนอ ไม่จำเป็นต้องเป็นเหตุการณ์ใหญ่เสมอไป อาจเป็นประเด็นเล็กๆแต่คนไม่เคยรู้มาก่อน หรือมีแง่มุมที่น่าสนใจ เป็นประโยชน์ เรื่องใกล้ตัว มาเสนอแทนก็ได้

๒. บท ความชัดเจนของประเด็น/ แกนเรื่อง

การเขียนบทนั้น ต้องให้ความสำคัญอย่างมากกับแกนประเด็นที่ชัดเจนของเรื่อง ต้องไม่หลงประเด็น และคุณภาพรวมให้อยู่ในเรื่องเดียวกันให้ได้ ไม่ใช่ในหนึ่งเรื่องมีหลากหลายประเด็นจนทำให้คนดูจับสาระสำคัญไม่ได้ หรือไม่แน่ใจว่า คนผลิตต้องการสื่อสารในเรื่องใด

การใช้ภาษาบรรยาย ต้องไม่พรรณนามากเกินไปจนกลายเป็นบทความ โทรทัศน์นั้นสื่อสารด้วยภาพ ดังนั้น บทจึงไม่ต้องยืดเยื้อ และต้องไม่อธิบายซ้ำกับภาพที่ปรากฏ อีกทั้งต้องระมัดระวังการใช้ถ้อยคำหรือภาษาที่ไม่สุภาพ สะท้อนความรุนแรง หรือความเห็นที่มีอคติของผู้นำเสนอ

บทบรรยายกับภาพต้องสอดคล้องกัน และเสริมอธิบายกับเรื่องที่กำลังนำเสนอ

๓. เสียงบรรยาย มีความสำคัญอย่างมาก ต้องเข้ากับเรื่องที่กำลังเล่า

๔. ภาพภาพ ในการผลิตงานโทรทัศน์ ภาพมีความสำคัญอย่างมาก ภาพที่ดีหนึ่งภาพ สามารถแทนคำอธิบายได้นับพันคำ แต่ต้องระมัดระวังควรหลีกเลี่ยงภาพที่ไม่เหมาะสมหรือแสดงความรุนแรง ความโหดเหี้ยม โดยสามารถใช้กราฟฟิก หรือ ภาพสัญลักษณ์แทนได้ ซึ่งเป็นศิลปะที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอ

๕. ความถูกต้องของข้อมูล เป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดของเรื่อง นอกจากนี้ยังต้องมี สมดุลของเรื่อง การวางโครงเนื้อหาต้องไม่เอียง หรือมีอคติ ไม่เสนอความเห็นด้านเดียว แต่ให้อีกฝ่ายต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน เป็นกลางในการนำเสนอ ไม่ใส่ความรู้สึกส่วนตัวเป็นที่ตั้ง

๖. การผลิตสื่อทุกประเภท สิ่งสำคัญคือต้องทำการบ้านและมีข้อมูลที่มากเพียงพอ เพื่อให้เนื้อหา มีความสมบูรณ์ คนทำต้องรอบรู้ในเรื่องที่กำลังจะเสนอ และเลือกวิธีการที่น่าสนใจ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ยังต้องรู้ในเรื่องอื่นๆที่มีความเกี่ยวข้องกันด้วย เพราะจะเป็นโอกาสสำคัญทำให้ได้ ข้อมูลที่หลากหลาย และใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น เช่น จะทำให้รู้ช่องทางในการหาแหล่งข่าวเพิ่มเติม หรือรู้ว่าจะไปนำภาพประกอบเรื่องได้เพิ่มจากที่ใด เป็นต้น

